

МОВОЗНАВСТВО

УДК 81'366.543

АЛЛА БОЛОТНІКОВА

(Полтава)

ДАТИВ ЯК ІНДИКАТОР УВІЧЛИВОСТІ

Ключові слова: давальний відмінок, дативна модель, категорія ввічливості, принцип увічливості, інтенція мовця.

Увічливість вимагає від мовця правильного, доречного вибору мовного індикатора, який би був розпізнаним адресатом і оптимальним у певній комунікативній ситуації, відповідав би всім її параметрам. Одним з таких індикаторів є давальний відмінок. Назва *dativus* (*dativus*) походить від латинського *dare* – давати, що розкриває його основне значення – цим відмінком позначається людина, особистість, якій щось дається, відсилається, говориться і т. ін. Датив у широкому розумінні – це відмінок «одержувача», який можна представити в такий спосіб: «*X дав / послав / приніс / сказав / Y-ку Z*» [4, с. 48]. Водночас за певних умов датив у вказаній моделі *Y* репрезентує значення ввічливості: *Чим можу Вам (тобі, пану, пані) допомогти? Може, Вам слід було б...*, «*Кланяюся його милості панові Матусевичу*» (В. Шевчук), «*Мені доручено панові послу поставити кілька запитань!*» (П. Загребельний). На значення ввічливої адресатності, яка корелює зі значенням вокативу, указують можливі трансформації, пор.: «*А тепер кумові та кумі їсти та пити!*» (Панас Мирний) – *Куме та кумо, а тепер їсти та пити!* Саме такий датив буде предметом подальшого аналізу.

Досліджуючи відмінкову парадигму, Р. О. Якобсон здійснив ряд важливих спостережень стосовно давального відмінка. По-перше, давальний відмінок указує на залежне від дії існування предмета, по-друге, давальним відмінком найчастіше позначаються назви осіб, по-третє, у конструкціях типу *мені хочеться* агенс сприймається як адресат того, що відбувається [12]. О. М. Пешковський наголошував, що давальний відмінок «більш цілісний за своїм значенням, ніж усі інші. По суті, він має тільки одне значення, саме те, яке прийнято називати значенням подальшого об'єкта, або непрямого об'єкта (можна і «побічного» об'єкта)» [7, с. 269]. Єдність значення давального відмінка обумовлена перевагою значення адресата, «значення голої спрямованості дії», за визначенням О. М. Пешковського [7]. «Спрямованість дії» вказує на тісний зв'язок іменника/займенника у формі давального відмінка з відповідною формою дієслова, що репрезентує адресатність: *дякую Вам (тобі, пану, пані)*. Х. Брінкман наголошує, що давальний відмінок «заброньований за особою» [13]. У середині «сфери особистого» мовознавець виділяє п'ять різновидів: 1) у центрі є особистість з її внутрішнім світом; 2) особистість у зовнішньому світі, тобто навколо особистості здійснюються процеси,

до яких вона зобов'язана висловити своє ставлення; 3) ставлення особистості до інших осіб, узаємодія людей; 4) обмін чимось, який полягає в процесах «давати» і «брати»; 5) особистість як істота вищої організації серед до себе подібних, пізнання світу людиною [13, с. 104]. Про п'ять компонентів членування давального відмінка говорить І. Ф. Андерш: давальний обмеження, давальний носія стану, давальний призначення, давальний афективний, давальний приналежності [2, с. 6]. Учений проаналізував і дав визначення кожного різновиду давального відмінка, а також підкреслив важливість адресата, щодо якого здійснюється дія. Так, давальний обмеження репрезентує назву особи, щодо якої або відповідно до якої розуміється стан або дія. Давальний носія стану репрезентує назву особи, щодо якої розуміється стан, носієм якого є ця особа. Давальний призначення репрезентує особу, якій адресована дія (на користь або навпаки). Давальний афективний репрезентує назву особи, щодо якої розуміється дія, у якій емоційно зацікавлена сама особа. Давальний приналежності репрезентує назву особи, щодо якої розуміється дія або стан предметів, які належать цій особі [2]. Основне значення давального відмінка вбачають у тому, що він називає особу, до якої спрямована дієслівна дія [1; 2; 13 та ін.]: *Чи не спробувати б Вам... Щастя Вам Боже! Це вам на згадку! Наше вам...! Бажаю пану добре провести час! Я тобі роблю подарунок!* У «Теоретичній морфології української мови» запропоновано чотири власне-відмінкові угруповання давального: 1) давальний адресата дії (первинна функція); 2) давальний об'єкта дії чи стану (вторинна функція); 3) давальний суб'єкта стану (вторинна функція); 4) давальний адресата дії – потенційного суб'єкта дії (вторинна функція) [5, с. 74].

Американський лінгвіст Ч. Філмор у праці «Дело о падеже» зазначає, що кожним дієсловом задається так звана семантична «відмінкова рамка» – набір необхідних учасників, які асоціюються з дією, що описує це дієслово, і які розрізняються характером своєї участі в дії або семантичною роллю. Семантичні ролі кожної окремої ситуації узагальнюються, і граматичне вираження знаходить найбільш базові семантичні параметри, які протиставляють учасників один одному. Так, *агенс*, ініціатор і контролер дії, формально протиставлений *пацієнту* – учаснику, який здебільшого залучений до дії і який піддається в процесі цієї дії певним змінам. Окрім агенса і пацієнта виділяються такі ролі: *експерієнцер* – учасник, який переживає певний внутрішній психічний, ментальний та емоційний стан, *реципієнт* – учасник, який отримує щось, *бенефактив* – учасник ситуації, чий інтереси непрямо порушуються в процесі її здійснення, *стимул* – джерело інформації або джерело внутрішнього переживання, *інструмент* – об'єкт, за допомогою якого здійснюється дія і який не зазнає змін, *тема* – учасник, який знаходиться в певному місці, *місце* – де відбувається дія, *мета* – місце, до якого здійснюється дія [10]. В. О. Плаунгян наголошує, що давальний відмінок «виражає перш за все роль реципієнта (зазвичай поєднувану з роллю адресата і часто – з роллю бенефактива й експерієнцера)» [8, с. 169]. І. В. Шведова на матеріалі німецької та російської мов здійснила ґрунтовне дослідження функціонування давального відмінка. Учена зазначає, що основне значення давального відмінка – позначення об'єкта. Давальний відмінок позначає непрямий

об'єкт – особу або предмет, на користь якого здійснюється або спрямована дія [11], тобто адресата.

Досить новаторською є ідея Е. Домбровської, яка пропонує розглядати датив, ґрунтуючись на основі понять «персональної сфери» (personal sphere) та «учасника-мішені» (target person) [14]. Учена покликається на поняття «персональної сфери», запропоноване й описане А. Вежбицькою. «Персональна сфера», у розумінні дослідниці, – це простір навколо тіла особи – де-сигната давального відмінка, вона може бути порушена навіть без контакту з ним [15]. «Персональна сфера», на думку Е. Домбровської, уключає в себе людей, об'єкти, місця й події, досить тісно пов'язані з особою – будь-які зміни, які відбуваються з ними, стосуються також особи. Поняття «учасника-мішені» вказує на особу, персональна сфера якої порушена через дії, процеси або події, які відбуваються всередині неї, або такі, які певним чином утручаються в її персональну сферу [14, с. 17]. Відповідно до цього особа, у персональну сферу якої відбувається вторгнення, – це «учасник-мішень» дії, яка маркується в мовленні формою давального відмінка. Виходячи з того, що в процесі спілкування учасники інтеракції зацікавлені в збереженні свого «лику», а також «лику» співрозмовника, комуніканти вибудовують свої мовленнєві стратегії й тактики так, щоб мінімізувати втручання в «персональну сферу» адресата, іншими словами, дотримуючись принципу ввічливості.

Датив указує на те, яких трансформацій зазнає «персональна сфера» адресата: «Дозволь мені відкрити тобі одну таємницю» (Л. Баґрат) (оволодіння певною інформацією); також у «персональну сферу» особи може потрапляти певний об'єкт, на який вона має право, у такий спосіб «персональна сфера» розширюється й маркується бенефактивним дативом: «Я вам це дарую на обід, а ви замовте перед Богом за мене слово» (Е. Андієвська) (оволодіння певним об'єктом). Тому датив як прагема становить особливий інтерес у межах КВ, оскільки можливості розширення поняття «персональної сфери» залежать від соціокультурного уявлення мовця про те, які зміни не зашкодять моральному чи фізичному світові, почуттям адресата. Е. Домбровська доводить, що в діяхронічному розвитку концептуальна схема датива видозмінюється, а саме: мета, на яку спрямована дія, інтерпретується як особистість. Сфера, яка визначається цією метою, інтерпретується не як просторова, а метафорично – як персональна сфера учасника-мішені [14], а дотримання меж цієї сфери передбачене ввічливістю. Таким чином, у руслі комунікативної лінгвістики відбувається зміщення фокусу дативного значення зі значення спрямованої дії на значення персональної сфери учасника інтеракції – орієнтира і впливу на цю сферу.

Покликаючись на запропоновану класифікацію датива Е. Домбровської, висловимо таку думку: у межах категорії ввічливості (далі – КВ) його первинним репрезентантом є комунікативно-прагматична роль учасника інтеракції, чия особистісна сфера була порушена й реалізується в часткових значеннях: адресата (одержувач дії або інформації) і бенефактива (одержувач користі), які перебувають у певних взаємовідносинах з мовцем і щодо яких передбачена певна комунікативна дія, експерієнцера (суб'єкт сприйняття, стану). Репрезентація КВ давальним відмінком практично не описана

в мовознавчій науці, тому цей індикатор потребує систематизації та аналізу його функційно-прагматичних значень.

Предметом нашого зацікавлення є давальний відмінок, який указує на учасника ситуації спілкування, семантика якої передбачає його існування. Давальний відмінок репрезентує особу, на яку спрямована дія, ця особа є центром, навколо якої відбувається дія, у якій може бути зацікавлений як адресант, так і адресат. Тобто суть давального відмінка як індикатора КВ полягає не в прямому, а у спрямованому звертанні до адресата. Іntenція мовця полягає в здійсненні комунікативної дії (адресувати висловлювання) у такий спосіб, щоб ця дія не зашкодила «лику» адресата: «Я хочу повідомити/сказати Вам, шанованому мною...» Пресупозиція складається з таких чинників: а) мовець має бажання змінити певний стан речей, б) ця зміна враховує інтереси обох комунікантів, в) мовець повинен зважати на можливість адресата прийняти/виконати дію, г) адресат не зобов'язаний виконувати запропоновану дію/приймати її, г) невпевненість у кінцевому результаті. Таким чином, давальним відмінком мовець задає основні координати ввічливого мовленнєвого акту, дотримуючись конкретної мовленнєвої стратегії і тактики – мінімізувати втручання в «персональну сферу» адресата. Як зазначає О. Г. Почепцов, «своїм мовленнєвим ходом мовець добивається певної мети... Іntenцію можна розглядати як різновид бажання, а саме як бажання, для реалізації якого особа вдаватиметься до певних кроків. У тому разі, якщо іntenція належить мовцеві, дії, спрямовані на реалізацію іntenції, уключають продукування мови або зводяться до цього процесу» [9, с. 74].

Давальний відмінок часто маркує ментальну сферу адресата, який «одержує» або до якого спрямований «абстрактний об'єкт», що має значення спонукання й бажання. Зона просторова зміщується в зону сприйняття і пізнання. Давальний відмінок засобами синонімії (фізичного переказу фізичного об'єкта) позначає одержувача інформації. Комунікативно-прагматична суть давального відмінка як індикатора КВ полягає у висловленні мовцем прагнення до здійснення чогось на користь адресата з урахуванням його перцепції. Уживання іменника в давальному відмінку у висловлюваннях, спрямованих на адресата мовлення, надає їм увічливого звучання, емоційності, щирості: «*Панові отаману кошовому й усьому старшому і меншому на Коші товариству з усім його королівської милості Військом Запорізьким доброго від Господа Бога здоров'я і щасливого жаданого спокою вірно і взаємно бажаю*» (Д. Яворницький).

Давальний відмінок об'єкта маркує міру близькості стосунків, пошани до співрозмовника: *Я говорю, що надсилаю саме Вам, шанованому мною, комунікативні подарунки*, пор.: *Бажаю панові/пані щастя! – Бажаю щастя!*, еліптичне висловлювання сприймається як шаблон, емоційність утрачається. Під комунікативними подарунками розуміємо «щастя», «здоров'я», «успіхів» та інші, тобто давальний відмінок також позначає одержувача комунікативних подарунків (ідеться про ситуації подяки, побажання, поради, здравиці, доручення тощо).

Цікаво також у плані вираження дативної моделі поглянути на ситуацію доручень, оскільки доручають завжди комусь щось. Іntenція мовця полягає в «*Я хочу доручити Вам виконання певного завдання, оскільки довіряю Вам і*

ввіряю Вам щось важливе для мене»: «Доручаю панові Омелькові Сас-Купі на-йменувати президію» (Х. Черінь); «Своєю правдивістю і відданістю ви заслужили моє довір'я, тому я доручаю вам відвезти цей мій подарунок великому візирові і сераскеру Мустафі-паши» (В. Малик). Як бачимо, важливий момент довіри. Довіра – це стан психологічного внутрішнього спокою. Коли людина довіряє, вона робить це добровільно, свідомо, ставлячи своє благополуччя в залежність від іншої людини, яка викликає довіру. Саме довіра врегульовує втручання в персональну сферу адресата, оскільки впливає на збереження його позитивного лику.

Особливо поширені в мовленні, але обмежені кількісно фразеологізовані конструкції в ситуації побажання розмовного дискурсу. Адресуючи їх, мовець висловлює намір «Я говорю Вам, що я себе і Вас культурно ототожнюю й бажаю Вам добра». Передумовою їх уживання є конкретна ситуація (екзамен, побажання в дорогу, привітання, відхід до сну, початок трапези, побажання із закликом до вищих сил та інші): «Миколо Кузьмичу, бажаю Вам – ученому, митцеві, стрільцеві і ловцеві – ні пуху ні пера!» (Л. Танюк); «Дай (Вам) Боже все, що гоже, а що не гоже – то не дай Боже! Краще не затримуйтесь, любя пані, і щасливої вам дороги» (Д. Гнатко); «Слава Герцикові! Слава нашим полтавцям!» (Б. Лепкий); «Доброго вам дня і Божої благодаті на всі добрі справи!» (В. Корж); «Бажаю Вам доброї, спокійної ночі!» (С. Склярєнко); «Ну, смачного вам, любі гості!» (В. Нестайко); «Дай тобі, Боже, спішно робити; щоб твої думки були повні, як криниця водою, щоб твоя річ була тиха та багата, як нива колосом. Дай вам, Боже, і з роси, і з води; нехай ваше життя буде між солодкими медами, між пахучими квітками ...» (І. Нечуй-Левицький). Такі висловлювання конвенціоналізувалися в мовленні, є культурно обумовленими і не піддаються іншій інтерпретації. Специфіка конвенційної поведінки полягає в тому, що її об'єктом завжди виступає співрозмовник, стосовно якого суспільні норми вимагають поводитися належним чином. Така поведінка вимагає уважності, одним із виявів якої є сприйняття співрозмовника як особистості раціональної й чуттєвої водночас, формування в собі здатності зрозуміти світ його почуттів, можливо, уміння чуттєво пережити цей світ разом [3].

Давальний відмінок наділений самостійною семантикою одержувача інформації, є маркером увічливих еліптичних конструкцій. Мовець висловлює загальну інтенцію «Я говорю Вам, що я прихильний, доброзичливий до Вас і шаную Ваш час»: «Усе найкраще – дітям!, Пану кілограм мандарин? (продати); «Ясновельможному панові лист» (І. Карпенко-Карий); «Вам куди? – Не знаю, мабуть додому. – Ми вас підвеземо, нам по дорозі» (С. Жадан); «Нате, випийте з моєї склянки. Вам недобре?» (Е. Андієвська); «Мані Марино, пані не холодно?» (М. Зарудний); «Маріто, це вам на згадку про цю ніч. За вірну службу» (Л. Романчук). Уживання давального відмінка може бути обумовлене самою конструкцією ввічливого висловлювання: «Я піду Вам на зустріч, Анастасіє» (П. Загребельний). Таке вживання давального відмінка визначається більше не граматичною формою дієслова, а етикетною ситуацією.

Давальним відмінком маркована особа, на користь якої здійснюється етикетна дія, пов'язана з (назвемо їх умовно) «жестовими комунікативними подарунками» (аплодувати, зробити знак, кланятися, плескати (у значенні аплодувати), поклонитися, помахати, салютувати): «Я вам аплодую, і моя вам

велика вдячність» (В. Івченко); «**Кланяюся панові Янушу: позичте мені своєї шаблі!**» (А. Кащенко); «**Мій Вам уклін, Софіє Владиславівно!**» (І. Драч); «**Салютую Вам привіт!**» (З Інтернет-ресурсу).

Спрямування інформації/дії адресатові повинні здійснюватися з дотриманням принципу ввічливості, оскільки він спонукає адресата прийняти або не прийняти її. Якщо адресат приймає запропоновану дію, цим самим він накладає на себе певні зобов'язання, що можуть загрожувати його лику, якщо не приймає дію/інформацію – він іде проти волі мовця і тим самим наносить шкоду його позитивному лику. Тому часто подяка *дякую вам/спасибі вам* або частки на вираження згоди *добре/заразд* регулюють соціально-комунікативні стосунки між учасниками інтеракції з урахуванням потреб співрозмовників: «*Добре, я відплачу вам тим самим*» (П. Загребельний). Видається, що варто розрізняти автоматичне, формальне *дякую*, яке часто теж має значення відмови, від *дякую вам*, яке маркує того, хто відчуває щирі вдячність і спрямовує її тому, кому вона адресована: «*Дякую, дуже вам дякую*» (Л. Баграт). Того, хто відчуває вдячність, переповнюють щирі почуття: «*Він мало не сказав «подякувати вам», але стримався, хоч і відчував наплив якоїсь незнаной теплоти, схвильованості, справді був вдячний їй за те, що вона не покинула його самого в таку хвилину... Він мав сказати їй якісь особливі слова...*» (П. Загребельний). Хоча, як зазначає Н. Ю. Ліневич, різницю між формальним і щирим висловлюванням подяки не завжди можна визначити [6, с. 88], наприклад, *Дякую!* в магазині. Дативна модель, демонструючи щирість інтенції мовця, також може бути сигналом до завершення комунікації: «*Що ж, якщо питань по темі немає, тоді я дякую вам за увагу*» (І. Зарудко). Така функція характерна для офіційного спілкування, яке враховує соціально-психологічну дистанцію комунікантів та авторитет мовця, що реалізує бажання зберегти позитивний лик учасників інтеракції. Такі висловлювання конвенціоналізувалися в мовленні. Окрім цього, як стереотипи сприймаються дативні конструкції: **Я щиро вам вдячний!**; «**Достойний Толю, я вдячна вам за привітне ставлення та допомогу**» (С. Тимченко); «**Я вдячна вам від усього серця**» (К. Бібчук); «**Я вдячна Вам і усім людям, які так тепло мене зустріли. Дякую Вам за все...**» (В. Андрусів); «**За лицаря, що, можливо, урятував мені життя. Я повинна подякувати вам – поцілувала в губи**» (О. Брик). Варто зазначити, що і формальна, і щира вдячність відповідають соціальним очікуванням мовця, тому є ефективними.

Отже, давальний відмінок є регулярним засобом вираження КВ, основна його функція полягає в спрямованому звертанні до адресата. Давальний відмінок об'єкта індикує ввічливу тональність спілкування. Перспективним у подальших дослідженнях видаються інші функції давального відмінка в межах увічливої ситуації спілкування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адмони В. Г. Система форм речевого высказывания / В. Г. Адмони ; РАН Ин-т лингв. исслед. – СПб., 1994. – 153 с.
2. Андреш И. Ф. Семантическая структура беспредложного дательного падежа в современном немецком и чешском литературных языках : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.677 / И. Ф. Андреш. – К., 1971. – 29 с.

3. Баландіна Н. Ф. Функції і значення чеських прагматичних кліше в комунікативному контексті : монографія / Н. Ф. Баландіна. – К. : АСМІ, 2002. – 332 с.
4. Бонч-Осмоловская А. А. Конструкции с дативным субъектом в русском языке : дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.02 / Анастасия Александровна Бонч-Осмоловская. – М. : МГУ, 2003. – 310 с.
5. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови / І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська. – К. : Пульсари, 2004. – 398 с.
6. Линеви́ч Н. Ю. Прагматика благодарности (на материале шведского языка) / Н. Ю. Линеви́ч // Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта. – 2008. – № 2. – С. 84–90.
7. Пешковский А. М. Русский синтаксис в научном освещении / А. М. Пешковский. – М. : Учпедгиз, 1956. – 451 с.
8. Плу́нган В. А. Общая морфология: введение в проблематику / В. А. Плу́нган. – Изд. 3-е, испр. и доп. – М. : ЛИБРОКОМ, 2010. – 384 с.
9. Почепцов О. Г. Основы прагматического описания предложения / О. Г. Почепцов. – К. : Вища шк., 1986. – 116 с.
10. Филлмор Ч. Дело о падеже [Электронный ресурс] / Ч. Филлмор // Новое в зарубежной лингвистике. – М., 1981. – Вып. X. – Режим доступа: (http://www.classes.ru/grammar/155.new-in-linguistics-10/source/worddocuments/_20.htm)
11. Шведова И. В. Функционирование дательного падежа в немецком и русском языках : автореф. дисс. на соискание учен. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.20 «Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание» / И. В. Шведова. – М., 2011. – 21 с.
12. Якобсон Р. Избранные работы / Р. Якобсон. – М. : Прогресс, 1985. – 456 с.
13. Brinkmann H. Die Deutsche Sprache. Gestalt und Leistung / H. Brinkmann. – Düsseldorf, 1962. – 654 s.
14. Dąbrowska E. Cognitive Semantics and the Polish Dative / E. Dąbrowska. – Berlin ; New York : Mouton de Gruyter, 1997. – 243 s.
15. Wierzbicka A. The Semantics of Grammar / A. Wierzbicka. – Amsterdam-Philadelphia : John Benjamins, 1988. – 617 s.

АЛЛА БОЛОТНИКОВА

ДАТИВ КАК ИНДИКАТОР ВЕЖЛИВОСТИ

В статье рассматривается дательный падеж в освещении отечественных и зарубежных лингвистов, а также раскрывается проблема дативной индикации вежливости в украинском языке. Основное внимание уделено функционированию дативной модели вежливого направленного обращения к адресату и его первичной коммуникативно-прагматической роли участника коммуникации. Анализируется вопрос обусловленности употребления дативного объекта в вежливых коммуникативных актах в украинском языке. Приоритетным в статье является анализ интенции говорящего, суть которой сводится к осуществлению адресантом коммуникативного действия таким образом, чтобы это действие не навредило «лику» адресата, придерживаясь конкретной речевой стратегии и тактики – минимизировать вторжение в «персональную сферу» адресата.

Обращается внимание на то, что дательный падеж репрезентирует ментальную сферу реципиента, к которому направлен «абстрактный объект» со значением волеизъявления и желания. Автор анализирует коммуникативно-прагматическую сущность дательного падежа в высказывании как желание говорящего осуществить что-то с пользой для адресата и с учетом его перцепции. Также акцентируется на регуляторах социально-коммуникативных отношений участников интеракции.

Ключевые слова: дательный падеж, дативная модель, категория вежливости, принцип вежливости, интенция говорящего.

ALLA BOLOTNIKOVA

DATIVE AS AN INDICATOR OF POLITENESS

The article deals with the dative in the light of domestic and foreign linguists, and also it reveals the problem of Ukrainian language dative courtesy. Emphasis is placed on the functioning of the model of polite dative address directed to the addressee and his primary communicative and pragmatic role of communication participant. There is the analysis of the use of conditionality dative object in polite communicative acts in the Ukrainian language. The priority in the article is the analysis of the speaker's intentions, which are reduced to the implementation of the addressee communicative action so that this action does not hurt, «the face» recipient, adhering to a particular speech strategies and tactics – to minimize intrusion into the «personal sphere» destination.

Attention is drawn to the fact that dative represents the mental sphere of the recipient, which aims «abstract object» with a value of will and desire. The author analyzes the communicative-pragmatic nature of the dative in the statement of the speaker as a desire to carry out something for the benefit of the recipient and based on its perception. Also, special attention is paid to the regulator of social and communicative relations between participants of interaction.

Key words: dative, dative model, the category of politeness, politeness principle, speaker's intention.

Одержано 22.08.2016 р.